

Odolijevajući vremenu: Gayerova ljekarna Crvenom križu iz 1903. godine

Defying Time: Gayer's Pharmacy Crvenom križu Active Since 1903

Stella Fatović-Ferenčić¹, Jasenka Ferber Bogdan²

¹Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

Zavod za povijest i filozofiju znanosti

Odsjek za povijest medicinskih znanosti

10000 Zagreb, Gundulićeva 24

²Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

Kabinet za arhitekturu i urbanizam

Arhiv za likovne umjetnosti

10000 Zagreb, Gundulićeva 24

Sažetak U nizu ljekarna koje su početkom 20. stoljeća otvorene u Zagrebu posebno mjesto pripada ljekarni Crvenom križu Ladislava Gayera (1867.-1939.). Ljekarna postoji u kontinuitetu od 1903. godine već više od stoljeća i još uvijek je jedna od najreprezentativnijih te najočuvanijih na području grada Zagreba. Na temelju arhivske građe i podataka iz onovremenog tiska rekonstruiran je slijed događaja vezanih uz njezine lokacije, izgradnju, vlasništvo i kontinuitet rada. Istaknuta je nužnost njezine zaštite kao jedinstvenog spomenika farmaceutske i arhitektonske baštine.

Gljučne riječi: Zagreb, povijest ljekarništva, povijest arhitekture, ljekarna Crvenom križu, 19./20. stoljeće, Ladislav Gayer (1867.-1939.), Stjepan Podhorsky (1875.-1945.)

Summary Among many pharmacies opened in Zagreb at the beginning of the 20th century, the Crvenom križu (Red Cross) pharmacy, with its owner Ladislav Gayer (1867-1939), holds a very special place. The pharmacy has been continuously active for more than a century (since 1903), and it is still one of the most representative and best preserved pharmacies in Zagreb. The course of events related to its location, construction, ownership and work continuity has been reconstructed based on archival sources and newspapers of that time. This paper emphasises the necessity of its protection as a unique historical monument of pharmaceutical and architectural heritage.

Key words: Zagreb, history of pharmacy, history of architecture, Crvenom križu pharmacy, 19th and 20th century, Ladislav Gayer (1867-1939), Stjepan Podhorsky (1875-1945)

U nizu ljekarna koje su početkom 20. stoljeća otvorene u Zagrebu posebno mjesto pripada ljekarni Crvenom križu Ladislava Gayera (1867.-1939.). Odolijevajući vremenu, pomalo i ljudima, ljekarna postoji u kontinuitetu već više od stoljeća i još uvijek je jedna od najreprezentativnijih te najočuvanijih na području grada Zagreba.

O njezinu graditelju i vlasniku Ladislavu Gayeru (slika 1) do sada se pisalo tek usput (1, 2) pa su njegov život, doprinos ljekarničkoj struci i razvoju grada ostali neistraženi i široj javnosti nepoznati. Na temelju podataka sačuvanih u Hrvatskome državnom arhivu, arhivi Odsjeka za povijest medicinskih znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Državnome arhivu u Zagrebu, kao i podataka iz ono-

vremenog tiska, rekonstruirale smo slijed događaja vezanih uz izgradnju, vlasništvo i kontinuitet rada ove ljekarne, za javnost otvorene 1903. godine.

Obitelj i školovanje Ladislava Gayera

Ladislav Gayer rođen je u Požegi 26. veljače 1867. godine, nakon svog dvije godine starijeg brata Eugena, u braku Aleksandra i Emilije Gayer (2, 3). U rodnome je gradu završio osnovnu i srednju školu. Budući da je Aleksandar

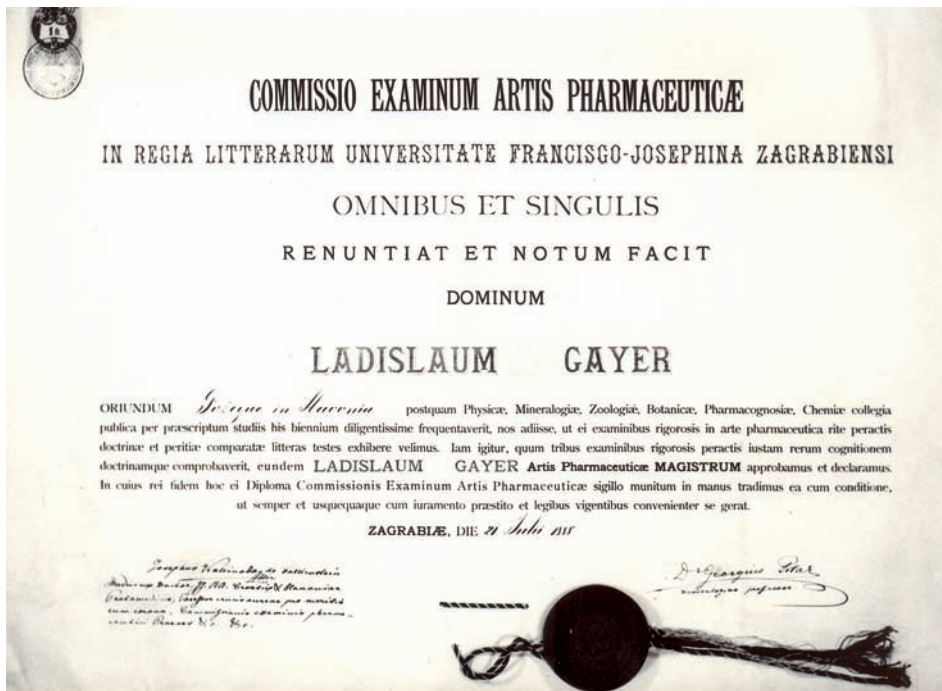
Slika 1. Ladislav Gayer (1867.-1939.)

Gayer bio sudac, obitelj se često selila, pa su mjesta njihova boravka ujedno i mjesta rođenja njihove djece: Bektež 1868., u sjeveroistočnom dijelu Požeštine, gdje se rodila kći Stefanija, Pakrac 1875., mjesto rođenja kćeri Laure te Osijek 1880., gdje se rodio najmlađi sin Ivan. Godine 1887. Aleksandar Gayer s obitelji seli se u Zagreb, gdje je upisan u Zavičajnik grada Zagreba kao "kraljevski viećnik Sudbenog stola" (4).

Nakon srednje škole Ladislav Gayer je, opredjeljujući se za ljekarničku struku te slijedom onodobne obrazovne sheme, 1882. godine postao praktikantom u Vinkovcima u ljekarni *K crnom orlu* Josipa pl. Kallivode. Kallivoda ju je tri godine ranije kupio od Julija Domca (1853.-1928.), kasnije profesora Farmakognozije na Mudroslovnom fakultetu, koji ju je naslijedio od svog oca Sigismunda i vodio je sve do svog odlaska na studij u Graz 1879. godine (5, 6). Nakon tri godine prakse u ljekarni mladi je praktikant Ladislav Gayer pri Gremiju ljekarničkog društva u Osijeku 1885. položio tirocinalni ispit (slika 2). Svoje će školovanje potom nastaviti u Zagrebu, kamo se preselila i čitava njegova obitelj. Ovdje upisuje dvogodišnji studij farmacije u sklopu Zagrebačkog sveučilišta, na kojem je 21. srpnja 1888. i promoviran u magistra farmacije (2, 5) (slika 3). Tijekom sljedećih 15 godina Ladislav Gayer radi kao suradnik u nekoliko ljekarna: od listopada 1889. do siječnja 1890. u ljekarni *Kod svetog duha* u Novom Sadu, potom u Mayerovoj ljekarni u Ljubljani, ljekarni *Maria Hilfe* u Celju, ljekarni *K zlatnom lavu* u Karlovcu, od 1. siječnja do 1. prosinca 1897. u ljekarni sv. *Marije* u Zagrebu, te od 1. prosinca 1897. do ožujka 1898. u zagrebačkoj ljekarni Hinka Brodjovina *K Zrinskom* (7) (slika 4).

Slika 2. Pri osječkom gremiju Ladislav Gayer položio je tirocinalni ispit

Slika 3. Diploma Sveučilišta u Zagrebu kojom je promoviran u magistra farmacije

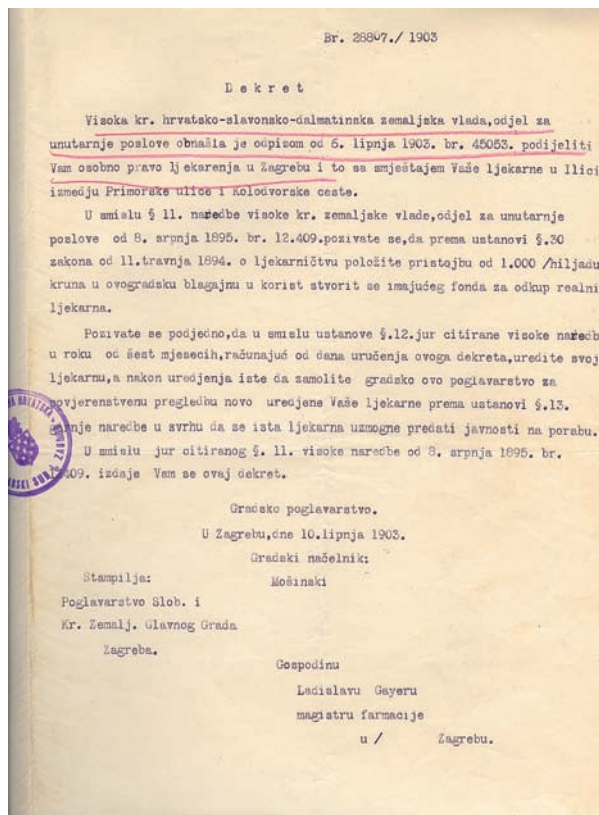

Slika 4. Potvrda Hinka Brodjovina o službi u zagrebačkoj ljekarni K Zrinskog

Otvaranje ljekarne Crvenom križu i njezina prvobitna lokacija

Koncesiju za ljekarnu u Zagrebu Ladislav Gayer dobio je Dekretom Hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade od 6. lipnja 1903. godine (slika 5). Njezin naziv i amblem spominje ljekarnik Stanislav Ilakovac u svom članku *Nazivi i znakovi ljekara* pri čemu ističe: *Znak Crvenoga križa ljekarne Gayer kao i Genfski krst, što ga ima jedna ljekarna u Budimpešti, zaštićen je od Društva Crvenog krsta u Ženevi, pa ga ljekarne ne smiju uzimati kao svoj znak* (8). Unatoč navedenom znaku ljekarne stoji na ovoj zgradi do danas.

Gayerova ljekarna prvobitno je bila smještena u prizemlju manje dvokatnice, izgrađene 1898. godine u Ilici br. 118 (slika 6). Iz samog projekta priloženog molbi za dozvolu gradnje (9), investitora Martina i Uršule Octenjak, očita je njezina dvojaka funkcija: javna u prizemlju i stambena na katovima. Zgrada je očuvana do danas, s lijepim historičističkim detaljima na katovima. Kraj 19. st. vrijeme je intenzivne obnove ovog dijela Ilice – starije se, manje prigradske prizemnice ruše, a na njihovo mjesto dolaze urbane dvokatnice historičističkog stila. Dio Ilice od današnje-ga Britanskog trga prema zapadu od prigradskog se dijela grada postupno transformira i uklapa u urbani korpus zgrada Donjega grada. Gayer je tako odabrao logičnu lokaciju za smještaj nove ljekarne, koja će "pokrivati" zapadni dio grada. U isto vrijeme, 1903. godine, otvaraju se još dvije ljekarne – jedna na krajnjoj istočnoj točki, u Vlaškoj ulici (ljekarna sv. Petru), a druga na tadašnjem novom tr-

Slika 5. Dekret kojim se L. Gayeru podjeljuje osobno pravo ljekarenja

Slika 6. Ilica 118 – prvobitna lokacija ljekarne Crvenom križu

gu “G” (današnji Svačićev trg – Ljekarna sv. Ćirila i Metoda). Vidljivo je da otvaranje novih ljekarna logično prati potrebe grada koji se u tom trenutku intenzivno razvija. U obavijesti o napredovanju radova oko otvaranja ovih novih ljekarna, objavljenoj u Narodnim novinama u rujnu 1903. godine (10), posebno je istaknuta upravo Gayerova, u kojoj je već postavljen veoma ukusan i fin namještaj, kako se danas traži u modernoj ljekarni. Uz imena stolara Franje Bezlaja i A. Gleicha, spomenuti su i majstori koji su osobito fino i precizno izradili rezbarije: Hauptfeld i Olbrich. Ploče od crvenog mramora na pultovima naručene su iz tada vodeće klesarnice Ljudevita Pierottija. Važno je napomenuti da se radi o domaćim majstorima i radionicama, dok su se ranije uglavnom izabirali inozemni, bečki ili peštanski. Ljekarna se, nakon pregleda gradskog povjerenstva, otvara 22. listopada 1903. godine (11).

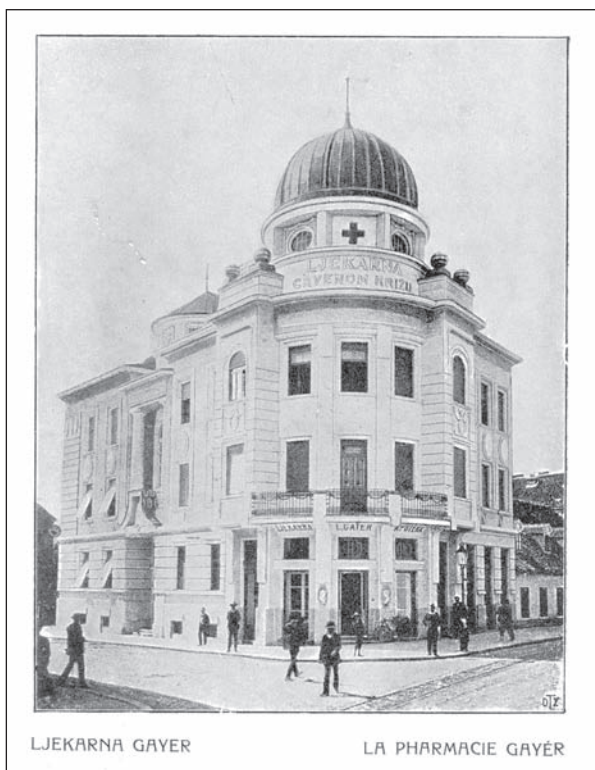
Projekt nove zgrade s ljekarnom u Ilici 79 arhitekta Stjepana Podhorskog

Ubrzo se pokazalo da je lokacija ljekarne u Ilici 118 bila samo privremena. Već 1907. godine Gayer dobiva građevinsku dozvolu za gradnju dvokatne zgrade na uglu Kačićeve 2 i Ilice 79, kamo namjerava premjestiti i Ljekarnu. Projekt povjerava zagrebačkom arhitektu Stjepanu Podhorskom (1875.-1945.) (slika 7) koji je dvije godine ranije završio Specijalnu školu za arhitekturu u Beču, u klasi ugled-

Slika 7. Stjepan Podhorsky, arhitekt (Zagreb, 1875.-1945.)

nog historicističkog arhitekta, prof. Viktora Luntza. Vrativši se u Zagreb, izvodi niz projekata, od kojih je upravo Gayerova uglovnica istaknuta kao kvalitetan primjer secesije, odraz kasnijeg *Wagnera bez tipičnog fasadnog drača* (12) (slika 8). Zanimljiva je činjenica da je Podhorsky bio angažiran u još jednom ljekarničkom pothvatu – u tom je razdoblju izveo i adaptaciju ljekarne *K Crnom orlu* kod Kamenitih vrata (13), u vremenu kada je njezin vlasnik bio Žiga Ključec (14).

Slika 8. *Novoizgrađena kuća Gayer s ljekarnom, 1908. ugao Kačićeve i Ilice. Ljekarna se ovdje nalazi i danas. Izvor: Publikacija Zagreb, Dionička tiskara u Zagrebu.*

Kuća Gayer pripada ranijem razdoblju njegova stvaralaštva u kojem se Podhorsky bavi projektiranjem zagrebačkih profanih građevina, kao što su Vila Heim u Nazorovoj ulici, Obrtni dom na Mažuranićevu trgu i zgrada Pravoslavne općine u Bogovićevoj ulici, dok se kasnije uglavnom okreće izgradnji i obnovi crkava u Hrvatskoj i Bosni (obnova crkve sv. Mirka u Šestinama, projekt i izgradnja franjevačke crkve BDM u Makarskoj, bazilika sv. Ćirila i Metoda na Duvanjskom polju i mnoge druge sakralne građevine).

Nakon ishoda građevinske dozvole 9. rujna 1907. godine (15) nova je zgrada na uglu Kačićeve i Ilice dovršena 25. srpnja 1908. godine, kada je izdana uporabna dozvola (16). Dvokatna je uglovnica projektirana kao stambena građevina s ljekarnom u prizemlju (slika 8). Na prvom katu iznad ljekarne nalazio se reprezentativni prostor stana ljekarnika, a u zgradi su bila smještena još tri najamna stana. Istaknuta ugaona lokacija dodatno je naglašena razmjerno velikom kupolom, ispod koje se na samom uglu na-

lazi ulaz u ljekarnu. Lijevo i desno od ulaza na fasadi su istaknuti reljefi s portretima Hygieie i Eskulapa, a reljefni portret Hygieie (slika 9) nalazi se i iznad ulaza u stambeni dio zgrade, smješten u Kačićevoj ulici. Početkom sljedeće, 1909. godine Gayer otvara ljekarnu na novoj lokaciji, opremivši ju ponovno vrlo kvalitetnim ljekarničkim namještajem, očuvanim do danas (slika 10). Bogato dekoriran, s delikatnim secesijskim vitrajima staklenih vrata, skulpturama Eskulapa i Hygieie na uglovima, mramornim pločama pultova, po svemu je sudeći izrađen nanovo, a za sada ostaje nepoznanica što se dogodilo s namještajem s prvobitne lokacije u Ilici 118.

Slika 9. *Reljef Hygieie iznad ulaza u stambeni dio zgrade u Kačićevoj 2*

Slika 10. *Unutrašnjost ljekarne Gayer (foto: 5. 11. 2011.)*

Poslovanje u ljekarni Ladislava Gayera

Rad u ljekarni *Crvenom križu* ne zaostaje za onovremenim postulatima standardnog poslovanja, nastojeći držati korak sa sve većom konkurencijom. Ljekarna je impresivna po svojoj vanjštini i odlično uređena, a o specijalite-

tima i lijekovima koji se ondje mogu nabaviti saznajemo iz promidžbenog materijala oglašenog u tadašnjim popularnim i stručnim časopisima. Uz navedeno, Gayer je otisnuo i reklamnu brošuru (slika 11) u kojoj donosi popis *domaćih lijekova* s namjerom da *slavnom občinstvu preporučim skroz prokušane lijekove, u pomanjkanju liječnika i ljekarne te istim pomognem bolesniku*. Uza sve što reklamira u knjižici Gayer navodi da ima veliko skladište svih *domaćih i inozemnih specijaliteta, kirurške robe, ranarske robe i povoja, robe iz gume i kaučuka, specijaliteta za gospodu i gospođe, preservativa, podpasača (Bruchbänder), medicinalnih vina, kognaca i ruma, kinezkog čaja, rudnih voda, francuzkih parfema, poudra, sapuna itd.* (17). Popularna je bila i kozmetička linija *Lila* priređena da *zapriečuje uvenulost kože i kraj toga uzdržava istoj dugo mladenačku svježost* (slika 12).

Slika 11. Reklamna brošura o ljekarni Crvenom križu

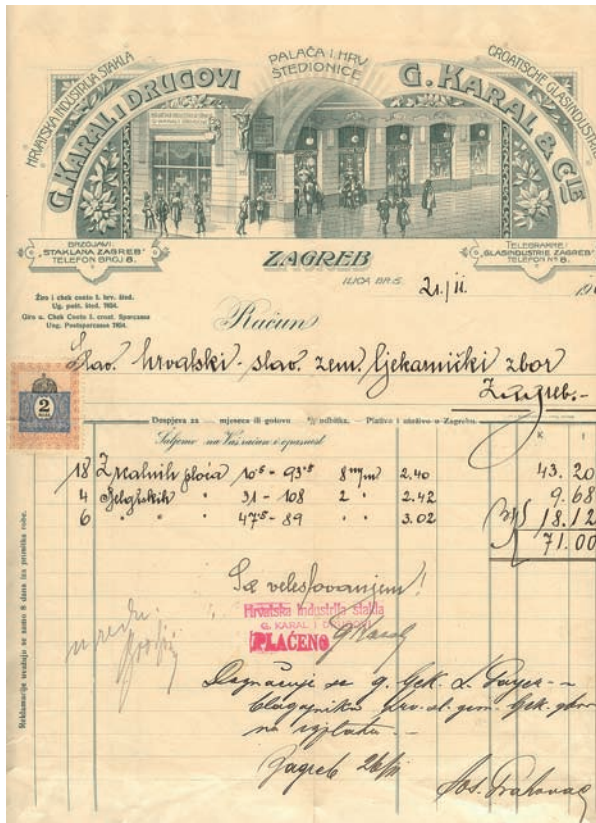
U ljekarni rade i ljekarnici suradnici, a u Odsjeku za povijest medicinskih znanosti HAZU sačuvana je mala zbirka njihovih prijavnica i odjavnica iz kojih se mogu iščitati njihova imena: Franjo Vajdoher, Ladislav Pollak i Luka Jakobović 1919. godine, Đuro Milković i Josip Čabrijan 1923., Vladimir Smokvina i Vjekoslav Čorko 1925., Branko Martecchini 1926. i Radovan Damaška 1926. te Stjepan Hruš tijekom 1929. Da nije uvijek bio zadovoljan svojim suradnicima, svjedoči i jedno sačuvano pismo iz 1924. godine u kojem se Ladislav Gayer obraća *Zemaljskomu ljekarničkom zboru* prijavljujući suradnika Terzića iz Siska koji se ni-

Slika 12. Kozmetička linija Lila specijalitet ljekarne Crvenom križu

je pojavio na poslu kao što je bilo dogovoreno. Gayer stoga traži zaštitu Zbora te plaćanje odštete u vrijednosti od 4.500 dinara (18). Bilo je to vrijeme raslojavanja odnosa između vlasnika i njihovih zaposlenika. Nezadovoljstvo apotekara suradnika odnosilo se na male plaće i 12-satno radno vrijeme, bez odgovarajuće pauze. Izgleda međutim da je vlasnik ljekarne *Crvenom križu* Ladislav Gayer, ipak, spadao u ljekarnike koji su željeli uskladiti zahtjeve obje strana pa je nazočan na svim sastancima vezanim uz ovu problematiku. Prigodom akcije Hrvatskoga farmaceutskog društva za povišenje plaća asistentima i za uređenje popusta, na sjednici zagrebačkih ljekarnika održanoj dne 18. siječnja 1908. u Ljekarničkom domu, izabran je Odbor u sastavu Josip Grahovac, Ladislav Gayer, Vladko Bartulić, Josip Gršković, s predsjednikom Žigom Mittelbachom, kojemu je povjereno rješavanje povišenja plaća za sve diplomirane asistente u Hrvatskoj i Slavoniji, ustanovljenje popusta društvima, korporacijama i privatnicima, taksiranje lijekova i njihova otprema (19). Iste godine na sjednici (20) izabran je za blagajnika (slika 13). Niz godina surađivat će kao zborni vijećnik Hrvatsko-slavonskoga zemaljskog ljekarničkog zbora u Zagrebu, a nakon njegova uklanjanja postao je članom Hrvatskoga ljekarničkog društva u Zagrebu.

Uz navedeno Ladislava Gayera često nalazimo na listama donatora za obitelji ili udovice umrlih članova Ljekarničkoga društva (21) te među dobročiniteljima Hrvatskog akademičkog farmaceutskog kluba (22). Bio je također članom mnogih humanitarnih i kulturnih društava – Društva Za-

Slika 13. Ladislav Gayer kao blagajnik Zbora u potpisu računa

grepčana, Društva za spasavanje, Dan milosrđa, Društva Crvenog križa, Zanatlijskog i pomoćničkog društva, Vatrogasnog društva i Kluba ABC, kojemu je tik pred smrt darovao 1.000 dinara i tako postao prijatelj i pomagač te stekao pravo nositi zlatni znak "ABC – Prosvjetom k sreći" (2).

Osobito je volio i pomagao siromašni puk pa su ga seljaci Bukovca, gdje je imao svoj posjed veoma voljeli. Štoviše, potok Uroščak, koji se nalazi između Bukovačke Jurje Vesi do Bukovačke ceste, tj. njegovu zapadnu padinu stariji stanovnici Bukovca još zovu Gajerica prema obitelji ljekarnika Gayera (23).

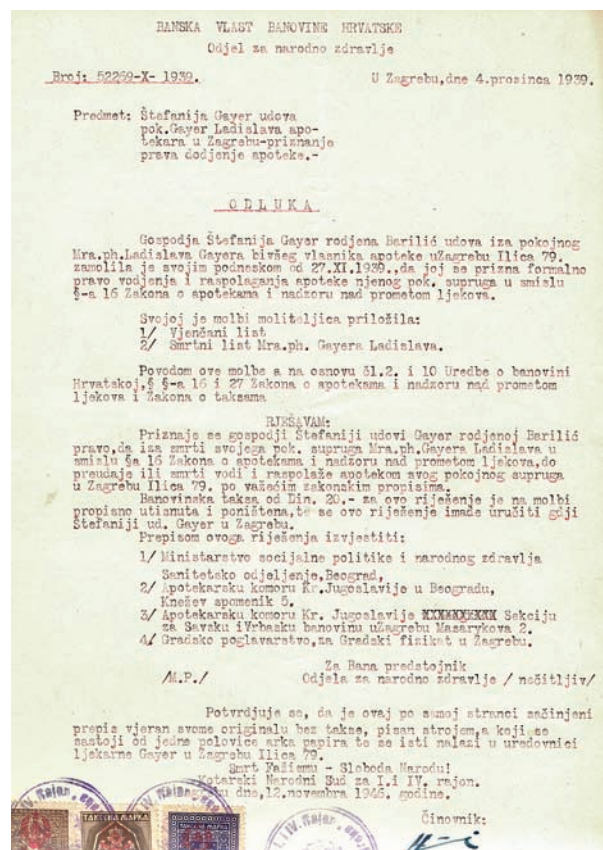
Godine 1932. proslavio je pedesetogodišnjicu svoga rada u ljekarničkoj struci, a 1938. pedesetogodišnjicu magisterija. Godine 1931. u telefonskom imeniku grada Zagreba nalazio ga na novoj adresi, u Bukovu Dolu 23, kako se u dobi od 64 godine povukao iz gradske vreve u mirni prigradski predio obiteljskih kuća. Sljedeće, 1932. godine prema čl. 9. Zakona o apotekama i nadzoru nad prometom lijekova registrirana je i njegova ljekarna (24), a njezin je provizorat 28. listopada preuzela magistra Maja Paleček rođ. Pexidr (25).

Ladislav Gayer umire 1939. godine, a njegova je smrt zabilježena na stranicama Farmaceutskog/Apotekarskog vjesnika ovim riječima: U Zagrebu je preminuo 1. novembra 1939. u 73. godini mr. ph. Ladislav Gayer, vlasnik apoteke u Zagrebu. Pokojni Gayer bio je uopće poznat zbog svoje plemenitosti i poštenja. Zbog takvih svojih lijepih osobina uživao je ugled i poštovanje i izvan kruga svojih znana-

ca. Kao apotekar uživao je glas solidnog i marljivog stručnog radnika. Prema mladim kolegama naročito prema svojim namještenicima bio je ispravan i čestit poslodavac pa su ga oni zbog njegova kolegijalnog ophođenja naročito cijenili i poštivali. Pok. Gayer pripadao je onaj starijoj generaciji naših apotekara koju sve trzavice, što su prošle preko njihovih glava, nijesu mogle pokolebati u njihovom poštenju i osjećaju dužnosti prema našoj struci i njezinim pripadnicima. O njegovoj popularnosti i poštovanju najbolje svjedoči impozantan broj svih onih, koji su došli 2. novembra 1939. na Mirogoj da ga isprate na zadnji počinak. Među ovima je zapažen velik broj apotekara vlasnika i saradnika. Vječni spomen mru. Gayeru a ožalošćenim naše iskreno saučesće! (2).

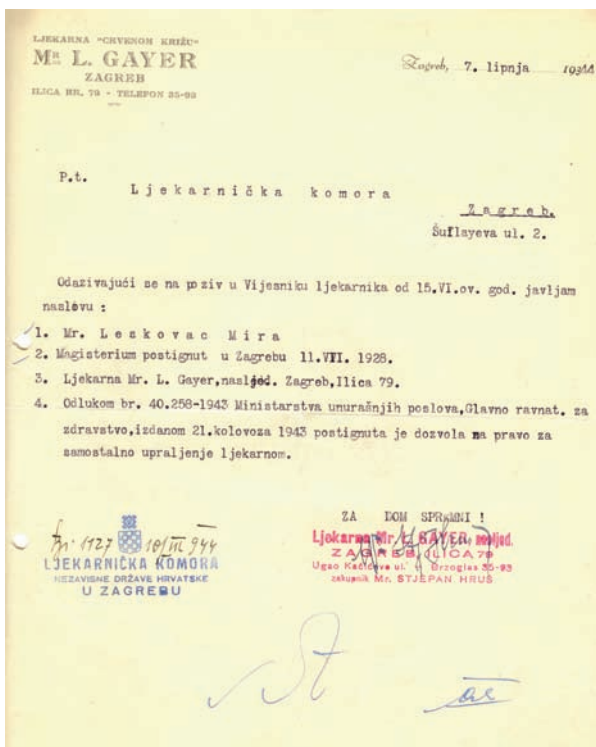
Sudbina ljekarne Crvenom križu nakon smrti Ladislava Gayera

Budući da nije imao drugih nasljednika, jer je bračni par već 1922. godine izgubio dvogodišnju kćer jedinicu, ljekarnu nasljeđuje njegova udovica Štefanija Gayer, rođena Barilić. Udovica je podneskom od 15. prosinca 1939. zamolila za odobrenje da upravu ljekarne, za koju joj je odobreno pravo uživanja odlukom Banske vlasti banovine Hrvatske X - br. 52269 od 4. XII. 1939., preda provizoru mr. ph. Stjepanu Hrušu iz Zagreba (slika 14). To joj je i odobreno

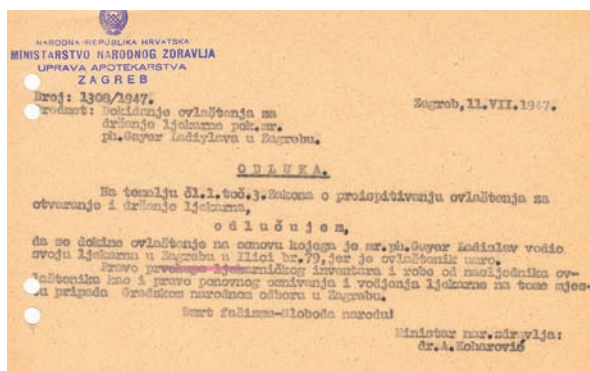
Slika 14. Molba Gayerove udovice Štefanije Gayer za vođenje ljekarne

pod uvjetom da imenovani provizor ovu ljekarnu vodi po zakonskim propisima na svoju odgovornost (26). Stjepan Hrušić već je 1916. godine radio u ovoj ljekarni, a u razdoblju 1917.-1930. bio je vlasnikom ljekarne *K zlatnom orlu* u svome rodnom mjestu Krapinskim Toplicama (27). Od studenoga 1941. kao osoblje u ljekarni nalazi se i magistra farmacije Mira Leskovac (28). Odlukom br. 40.258-1943 Ministarstva unutrašnjih poslova, izdanom 21. kolovoza 1943., dobila je dozvolu na pravo za samostalno upravljanje ljekarnom (slika 15).

Slika 15. Leskovac Mira – molba za upravljanje ljekarnom

Život Ladislava Gayera završava se u vrijeme kada se još ne naslućuju tragična vremena za vlasnike ljekarni koja će doživjeti njegovi mlađi kolege. Za ovog se ljekarnika može kazati da je odradio miran i plodan ljekarnički staž, da je bio u standardnim okvirima onodobnog poslovanja i promidžbe te da se, poput mnogih drugih ljekarnika tog vremena zalagao za staleške interese. S druge strane nije spadao u one ljekarnike koji su naslijedili posao prenošenjem obiteljskog vlasništva, niti je vlasništvo ljekarne prenio na svoje nasljednike. Međutim nakon 1945. godine sudbina ljekarne *Crvenom križu* identična je mnogim drugima. Dopisom broj 1308/1947 i Gayerova je ljekarna nacionalizirana te se pravo ponovnog osnivanja i vođenja dodijelilo Gradskom narodnom odboru u Zagrebu (slika 16) (29).

Slika 16. Odluka o ukidanju vođenja ljekarne

Za razliku od drugih ljekarna na području grada Zagreba nekadašnja je Gayerova, sadašnja Gradska ljekarna relativno dobro očuvana u svojoj cijelosti – u izvornoj funkciji, s izvornim namještajem, izuzetno je dragocjen dio novije povijesti zagrebačkog ljekarništva. Ni ova ljekarna, na žalost, nije zaštićena, premda je autentični namještaj izložen dnevnom prometu brojnih posjetitelja i pacijenata. Koliko će još ova ljekarna odolijevati vremenu i ljudima ovisi o razini naše osviještenosti za sustavno očuvanje zaštite ljekarničke baštine kao vrijedne sastavnice naše kulture.

Literatura

1. TARTALJA H. U Zagrebu se polažu temelji modernoj farmaciji. U: Tartaglia H. ur. 600 godina zagrebačkog ljekarništva, Zagreb: Farmaceutsko društvo Hrvatske, knjiga 2., 1955., str. 90.
2. Nekrolog: Ph. Mr. Ladislav Gayer. Apotekarski vjesnik 1939; 21:977-8.
3. Hrvatski državni arhiv. Fond: Matica rođenih – Ladislav Gayer.
4. Državni arhiv u Zagrebu - Politički odsjek. Fond: Imena za- vičajnika – obitelj Gayer.
5. Arhiva Odsjeka za povijest medicinskih znanosti HAZU – Osobnik Ladislava Gayera.
6. Slišković Lj. Odjel bolničke ljekarne. U: Jurković M, Landeka M (ur.). 180 godina vinkovačke bolnice. Vinkovci: Opća bolnica Vinkovci, Ogranak Matice hrvatske u Vinkovcima, 2011., str. 341.
7. Arhiva Odsjeka za povijest medicinskih znanosti HAZU – Zbirka rukopisnih potvrda o službi Ladislava Gayera.
8. ILAKOVAC S. Nazivi i znakovi ljekara (nastavak 6). Farm Vjesn 1938;28:330.
9. Državni arhiv u Zagrebu. Fond GPZ, Građevinska dokumentacija za Ilicu 118.
10. Nove ljekarne u Zagrebu. Narodne novine, 19. 9. 1903., str. 4, god. LXIX.
11. Otvorenje ljekarne. Narodne novine, 22. 10. 1903., str. 3, god. LXIX.
12. PLANIĆ S. 50 godina arhitekture u Hrvatskoj. Književnik, br. 2, 1939., god. XII.
13. GALOVIĆ K. Čovjek zvan sukob, Vijenac, br. 199, 18. 10. 2001. god. IX.
14. FATOVIĆ-FERENČIĆ S, FERBER BOGDAN J. Srednjovjekovni korijeni i kontinuitet u vremenu: u povodu 650. obljetnice zagrebačke gornjogradske ljekarne. Medicus 2004;13:139-49.
15. Državni arhiv u Zagrebu, Fond GPZ, Građevinska dokumentacija za Kačićevu 2.
16. Usmeno priopćenje g. Krešimira Galovića, Državna uprava za zaštitu spomenika kulturne i prirodne baštine.
17. Arhiva Odsjeka za povijest medicinskih znanosti HAZU – Promidžbena brošura Ladislava Gayera.
18. Arhiva Odsjeka za povijest medicinskih znanosti HAZU – Rukopis pisma Ladislava Gayera upućenog Zemaljskom ljekarničkom zboru iz 1924. g.
19. Zvanične vijesti. Organizacija ljekarnika. Farm Vjesn 1908;2:11.
20. Glavna skupština Hrv.-slav. Ljekarničkog zbora. Farm Vjesn 1908;2:
21. Uplate za umrle članove. Farm Vjesn 1909;3:84.
22. Članovi dobročinitelji H.A.F. K. Farm Vjesn 1919.
23. <http://www.maksimir.hr/NovostiPotokJurja.htm>
24. Osobne viesti – Registrovanje apoteka. Vjesn Ljekarn 1932;14:567.
25. Provizorat ljekarne Crvenom križu. Vjesn Ljekarn 1932;14:689.
26. Arhiva Odsjeka za povijest medicinskih znanosti HAZU. Fond banska vlast banovine Hrvatske. Odjel za narodno zdravlje. Spis broj 54108-X 1939 od 20. 12. 1939. Odluka o provizoratu ljekarne nakon smrti Ladislava Gayera.
27. Arhiva Odsjeka za povijest medicinskih znanosti HAZU – kartoteka ljekarnika.
28. Arhiva Odsjeka za povijest medicinskih znanosti HAZU – prijava na natječaj od 7. lipnja 1944.
29. Arhiva Odsjeka za povijest medicinskih znanosti HAZU – Odluka o ukidanju vođenja ljekarne.

Adresa za dopisivanje:

*Prof. dr. sc. Stella Fatović-Ferenčić, dr. med.
Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Zavod za povijest i filozofiju znanosti
Odsjek za povijest medicinskih znanosti
10000 Zagreb, Gundulićeva 24
e-mail: stella@hazu.hr*

Primljeno/Received:

8. 11. 2011.
November 8, 2011

Prihvaćeno/Accepted:

22. 11. 2011.
November 22, 2011